

S'ha estripat els pantalons

(ALDC, II, 196. S'ha estripat els pantalons)

(En el comentari tindrem en compte els infinitius dels verbs objecte d'estudi.)

Estripar, esquinçar, esqueixar, esgarrar i esparracar són tots mots normatius.

Estripar deriva probablement del llat. EXSTIRPARE 'arrencar', passat després a 'esqueixar', congènere de l'oc. *estripà* (DECat). *Esquinçar*, mot peculiar del cat. i l'oc., procedeix del llat. vg. EXQUINTIARE 'partir en cinc parts', der. de QUINTUS, i canviat en 'rompre, fer trossos amb una estirada'; coneix variants fonètiques com *esquinçar* (per creuament amb *esqueixar, esquixar*) i *esguinsar* (amb sonorització de [sk] > [zɣ]), *esguinçar* (amb dilació de la sonoritat consonàntica), a més del der. *esquinçar* 92. *Esqueixar* (com l'oc. *escaissà*) derivaria d'un hipotètic *EXCAPSIARE 'rompre una armadura, una caixa de fusta', format sobre CAPSA 'caixa' o CAPSUS 'armadura d'un carruatge', significat estès a un cos fibrós, amb el deverbal *esqueix*; coneix variants formals com *esquixar* (amb reducció [ejʃ] > [iʃ] per assimilació) i *esgueixar* (cf. *esguinsar*), amb els seus postverbals que han format unitats fraseològiques com *fer un esquix*, *fer un esgueix*, igual que *fer un esqueix*. *Esgarrar* és un der. de *garra* 'part inferior de la cama d'un home o d'un animal' (< cèltic *GARRA),

que a partir del significat 'tallar la garra, la part inferior de la cama' i a través del de 'mutilar, tallar un membre' ha desembocat en 'esquinçar, estripar'; també ha donat derivats com *esgarranyar* 97 i formacions perifràstiques com *fer un esgarro* 87, *fer un esgarrany* 162, 165, 168, 170, *fer un esgarro* 188. *Esparracar* podria ser un der. de *parrac* 'estripall, pedaç', mot d'origen onomatopèic a partir del soroll que fa la roba que s'estripa; del verb s'ha format un deverbal que entra en la locució *fer un esparrec*. *Fer un set* és una metàfora evident que compara l'estripa a la forma d'aquesta xifra.

Formes locals tenen a veure amb la idea de: a) 'trençar-se' (*rompre* 72, 188; *fer un rot* 186, 189, 190; *trençar* 184; *estroixar-se* 93 ← arag. *estronchar*, der. de *troncho*; *rasgar* 139 < cast.; *tibar* 54); b) 'fer-se trossos' (*esbocinar* 90; *estrossear* 108 o *estrossar* 189, afi a l'arag.; *escarterar* 10); c) 'esberlar-se' (*esguellar* 132, 183, 185, 187; *fer un esguell* 131 < *esgallar* × *esqueixar*); d) 'malmetre' (*esvellegar* 86, 110, 112; *fer un esvellec* < *EXVELLICARE 'batre, malmetre'; *esverllengar* 7; *escacigallar* 40); e) 'enganxar-se' (*fer una enguinxada* 81; *s'ha pegat un aganxo* 190). Són de procedència forana *fer un esquitze* 135 ← cast. *esquinca*; alg. *estraxar* 85 ← it. *stracciare*.

Des d'una perspectiva geogràfica, notem formes exclusivament occidentals com *esgarrar* enfront de les més predominantment centrals *esparracar* i *estripar*, mentre que *esqueixar* es decanta per àrees perifèriques (Rosselló, Pallars, Mallorca).

